

Original Article

परंपरा आणि आधुनिकता: मानव्यविद्या व वाणिज्यातील ज्ञानाचा अभ्यास

डॉ. मनोहर नारायण मोरे

कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय लासलगाव

Email- manoharmorey@gmail.com

Manuscript ID:

सारांश

JRD -2025-170935

ISSN: 2230-9578

Volume 17

Issue 9

Pp. 193-195

September 2025

आजच्या काळात परंपरा आणि आधुनिकता यांचा मेळ साधणे खूप गरजेचे आहे. मानव्यविद्या आपल्याला संस्कृती, मूल्ये आणि समाजाची ओळख करून देतात तर वाणिज्य आपल्याला व्यापार, अर्थकारण आणि बाजाराची माहिती देते. या दोन क्षेत्रात जुने पारंपरिक ज्ञान आणि आधुनिक नवीन कल्पना यांचा सेतू बांधला तर समाज आणि अर्थव्यवस्था दोन्ही प्रगती करू शकतात. या लेखात त्याचाच अभ्यास करण्यात आला आहे.

मुख्य शब्द :- परंपरा, आधुनिकता, मानव्यविद्या, वाणिज्य, संस्कृती, नैतिकता, तंत्रज्ञान, ई-मर्स, डिजिटलायझेशन, आंतरशाखीय संशोधन, शाश्वत समाज, अर्थव्यवस्था

प्रस्तावना

आपले पूर्वज परंपरेतून अनेक चांगल्या गोष्टी घेऊन गेले आहेत. संस्कृती, तत्त्वज्ञान, व्यापारपद्धती या सर्व गोष्टी आपल्या परंपरेत आहेत. पण आजच्या युगात तंत्रज्ञान, संगणक, इंटरनेट, ई-कॉमर्स यामुळे जग झपाट्याने बदलत आहे. मानव्यविद्या आपल्याला नैतिकता, संस्कृती आणि सामाजिक जबाबदारी शिकवतात. वाणिज्य आपल्याला पैसा, व्यापार, रोजगार आणि विकासाचे धडे देते. जर परंपरेतील शहाणपण आणि आधुनिक तंत्रज्ञान या दोन गोष्टींचा संगम केला तर ज्ञान अधिक उपयोगी ठरेल. आपल्या देशात आणि जगभरात ज्ञान हे दोन मोठ्या प्रवाहांवर उभे आहे – परंपरा आणि आधुनिकता. परंपरा आपल्याला आपली ओळख, संस्कृती, मूल्ये आणि जीवनपद्धती देते. आपले पूर्वजांनी तयार केलेले तत्त्वज्ञान, साहित्य, धर्म, व्यापारपद्धती, समाजरचना हे आजही आपल्याला मार्गदर्शन करते. दुसरीकडे, आधुनिकता आपल्याला नवे तंत्रज्ञान, विज्ञान, वेगवान विचारप्रक्रिया आणि जागतिक संधी उपलब्ध करून देते. या दोन्ही प्रवाहांचा एकत्र अभ्यास केला तरच आपले समाजजीवन आणि अर्थव्यवस्था यांचा सर्वांगीण विकास होऊ शकतो. मानव्यविद्या (Humanities) आणि वाणिज्य (Commerce) ही दोन क्षेत्रे दिसायला वेगळी असली तरी दोघांचे उद्दिष्ट माणसाला सक्षम करणे हेच आहे. मानव्यविद्या आपल्याला समाजाची समज, संस्कृतीची जपणूक, साहित्याचा आनंद आणि नैतिक विचार देतात. वाणिज्य आपल्याला व्यापार कसा करायचा, रोजगार कसा निर्माण करायचा आणि आर्थिक प्रगती कशी साधायची हे शिकवते. जर परंपरेतील शहाणपण आणि आधुनिकतेतील नवकल्पना यांना जोडले, तर शिक्षणात नवीन मार्ग उघडतील, संशोधन अधिक उपयोगी ठरेल आणि उद्योग व समाज यांना समतोल दिशा मिळेल. त्यामुळे या लेखात आपण परंपरा आणि आधुनिकता यांचा मेळ घालून मानव्यविद्या आणि वाणिज्यातील ज्ञानाचा पुनर्विचार करणार आहोत.

Quick Response Code:

Website:

<https://jrdvrb.org/>

DOI:

10.5281/zenodo.17471288

Creative Commons (CC BY-NC-SA 4.0)

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/) Public License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work noncommercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

Address for correspondence:

डॉ. मनोहर नारायण मोरे, कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय लासलगाव

How to cite this article:

मोरे, . मनोहर . नारायण . (2025). परंपरा आणि आधुनिकता: मानव्यविद्या व वाणिज्यातील ज्ञानाचा अभ्यास. Journal of Research and Development, 17(9), 193–195. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17471288>

साहित्यक्षेत्र आढावा

1. गिडन्स (1990): परंपरा ओळख टिकवते, पण बदलावे लागते.
2. अमर्त्य सेन (1999): विकासात संस्कृती आणि स्वातंत्र्य दोन्ही गरजेचे.
3. नूसबॉम (2010): कल्पनाशक्ती व नैतिक विचार महत्वाचे.
4. पोर्टर (1998): व्यापारात स्पर्धा आणि नवकल्पना प्रगतीचे आधार.

भारतीय परंपरेतील कौटिल्याचे अर्थशास्त्र हे नैतिकतेवर आधारित वाणिज्याचे उदाहरण आहे.

उद्दिष्टे

1. मानव्यविद्या आणि वाणिज्यात परंपरा व आधुनिकतेचा संबंध तपासणे.
2. जुन्या परंपरेतील ज्ञान आधुनिक काळात कसे वापरता येईल हे अभ्यासणे.
3. समाज आणि अर्थव्यवस्था यांना या एकीकरणाचा काय फायदा होईल हे दाखवणे.
4. शिक्षण आणि संशोधनासाठी नवीन मार्ग सुचवणे.

संशोधन पद्धती

1. पद्धत: गुणात्मक (Qualitative) व सैद्धांतिक अभ्यास.
2. स्रोत: पुस्तके, संशोधन लेख, जुनी कागदपत्रे आणि इंटरनेटवरील माहिती.
3. व्याप्ती: शिक्षणक्षेत्र, उद्योग आणि समाज.
4. मर्यादा: प्रत्यक्ष सर्वेक्षण केलेले नाही, अभ्यास प्रामुख्याने ग्रंथाधारित आहे.

चर्चा

१ परंपरेतील मानव्यविद्या व वाणिज्य

1. साहित्य, तत्त्वज्ञान, धर्म, समाजव्यवस्था ही मानव्यविद्येची देणगी.
2. जुन्या काळातील व्यापारपद्धती, विनिमय प्रथा, नीतिमूल्ये ही वाणिज्याची देणगी.

२ आधुनिक काळातील मानव्यविद्या व वाणिज्य

1. मानव्यविद्या: डिजिटल साहित्य, जागतिक सांस्कृतिक देवाणघेवाण.
2. वाणिज्य: ऑनलाइन बँकिंग, ई-कॉमर्स, शेअर बाजार, फिनटेक.

३ परंपरा आणि आधुनिकतेचा मेळ

1. शिक्षणात बदल: व्यवसाय अभ्यासक्रमात संस्कृती व नैतिकतेचे धडे समाविष्ट करणे.
2. तंत्रज्ञानाचा वापर: जुन्या ज्ञानाचे डिजिटायझेशन करणे.
3. संशोधन: आंतरशाखीय (Interdisciplinary) संशोधन वाढवणे.
4. व्यवसायात
5. नैतिकता: फक्त नफा न पाहता समाजाभिमुख दृष्टीकोन ठेवणे.

निष्कर्ष

परंपरा आपल्याला ओळख, संस्कृती आणि नैतिकता शिकवते तर आधुनिकता आपल्याला नवकल्पना, वेग आणि जागतिक संधी देते. मानव्यविद्या आणि वाणिज्य या दोन क्षेत्रांचा संगम करून नवे ज्ञान तयार करणे ही काळाची गरज आहे. शिक्षण, उद्योग आणि समाज यांनी या दोन्हींचा मेळ साधला तर शाश्वत विकास साधता येईल. या अभ्यासातून हे स्पष्ट झाले की, **परंपरा आणि आधुनिकता यांची जोड ही काळाची गरज आहे.** परंपरेतून आपण मूल्ये, नैतिकता, ओळख आणि समाजाशी जोडलेले धडे घेतो. आधुनिकतेतून आपण तंत्रज्ञान, जागतिक स्पर्धा, डिजिटल पद्धती आणि वेग मिळवतो. या दोन्हींचा संगम केल्याशिवाय ना समाजाचा सर्वांगीण विकास होऊ शकतो, ना अर्थव्यवस्थेचा. मानव्यविद्येच्या क्षेत्रात आधुनिक पद्धतींचा वापर करून सांस्कृतिक वारशाचे डिजिटायझेशन करता येईल, साहित्य सर्वत्र पोहोचवता येईल आणि नव्या पिढीला संस्कृतीची जाणीव करून देता येईल. वाणिज्याच्या क्षेत्रात भारतीय परंपरेतील नैतिकता आणि प्रामाणिकपणा या तत्वांना आधुनिक व्यवसायात आणले तर उद्योग फक्त नफा न पाहता सामाजिक जबाबदारीही पार पाडतील. अशा प्रकारे **परंपरेतून दिशा आणि आधुनिकतेतून साधने** मिळवून आपण शाश्वत विकास साधू शकतो.

सारांशतः, परंपरेचा आधार आणि आधुनिकतेचा वेग या दोन्हींचे मिश्रण करूनच भविष्याचा पाया मजबूत करता येईल. ही जोड केवळ शिक्षण व संशोधनापुरती न राहता दैनंदिन जीवन, उद्योगधंदे आणि सामाजिक मूल्ये यांत दिसायला हवी.

शिफारसी

- शाळा आणि महाविद्यालयात परंपरा आणि आधुनिक विषय एकत्र शिकवावेत.
- संशोधन प्रकल्प आंतरशाखीय करावेत.
- व्यवसायात भारतीय नैतिकतेचे तत्व वापरावे.
- परंपरेतील ज्ञानाचे डिजिटल जतन करावे.

शिक्षणात समतोल अभ्यासक्रम तयार करणे:

शाळा व महाविद्यालयातील अभ्यासक्रमांमध्ये परंपरागत ज्ञान आणि आधुनिक विषय यांचे संतुलित मिश्रण असावे. उदाहरणार्थ, व्यवसाय अभ्यासक्रमात “गांधीवादी अर्थशास्त्र” किंवा “कौटिल्याचे अर्थशास्त्र” शिकवावे, तसेच आधुनिक विषय म्हणून डिजिटल मार्केटिंग, ई-कॉमर्स व फिनटेक यांचा समावेश करावा.

आंतरशाखीय संशोधन प्रोत्साहन:

संशोधन प्रकल्प हे फक्त एका विषयापुरते मर्यादित न ठेवता आंतरशाखीय (Interdisciplinary) असावेत. उदाहरणार्थ, “भारतीय तत्त्वज्ञान आणि आधुनिक व्यवस्थापन” किंवा “लोकसाहित्य आणि आधुनिक जाहिरात माध्यमे” अशा संशोधनातून नवीन दृष्टिकोन मिळू शकतात.

तंत्रज्ञानाचा योग्य वापर:

परंपरेतील साहित्य, कला, हस्तलिखिते आणि व्यवसाय पद्धती यांचे डिजिटायझेशन करावे. यामुळे ते भावी पिढ्यांपर्यंत पोहोचतील आणि आधुनिक तंत्रज्ञान त्यांना सहज उपलब्ध करून देईल.

व्यवसायात नैतिकतेवर भर: फक्त नफा कमावण्यावर भर न देता सामाजिक जबाबदारी घेणे, पर्यावरणाची काळजी घेणे आणि प्रामाणिकतेवर चालणारे व्यवहार हे व्यवसायाचे उद्दिष्ट असावे.

धोरणात्मक मदत:

सरकारने अशा प्रकारच्या अभ्यासक्रम, संशोधन व उद्योगांसाठी विशेष धोरणे आखावीत. पारंपरिक कला व व्यवसायाला आधुनिक मार्केटिंग आणि वित्तीय मदत देऊन प्रोत्साहन द्यावे. या शिफारसी अमलात आणल्यास परंपरा आणि आधुनिकता या दोन्हींचा सेतू मजबूत होईल आणि समाज व अर्थव्यवस्था शाश्वत प्रगतीच्या दिशेने पुढे जाईल.

संदर्भ

1. Giddens, A. (1990). The Consequences of Modernity. Polity Press.
2. Sen, A. (1999). Development as Freedom. Oxford University Press.
3. Nussbaum, M. (2010). Not for Profit: Why Democracy Needs the Humanities. Princeton University Press.
4. Porter, M. (1998). Competitive Advantage. Free Press.
5. कौटिल्य. अर्थशास्त्र.